

Ikke bare vil en kommune fusjon spre byrden med å betale ned gjelden, men lokalpolitikere kan også frykte å tape politisk makt. Dermed kan dette være siste mulighet til å få den nye svømmehallen man har ønsket så lenge. Foto: Fredrik Bjerknes

Ingen pynt for bruden

Norske kommuner har doblet gjelden i forkant av sammenslåingene. Det hadde ikke trengt å være slik.

Bård Harstad

Publisert: 31.03.2016 – 21:42   Oppdatert: 31.03.2016 – 22:31

Det finnes de av oss som har gått til alters etter å ha pådradd seg studielån, vel vitende om at nedbetalingen vil bli delt med den «heldige» partneren.

Selv om en ikke gjør det bevisst, vil nok også kommuner kunne være mindre forsiktige med budsjettet når tanken på nedbetaling overskygges av diskusjoner om sammenslåinger.

Relaterte saker

14. mai 2015

Lokale laboratorier

24. feb

Ordførere beskylder Sanner for tvangssammenslåing

20. aug 2015

Gi partilederne ferie

29. mar

Annenhver kommune vil holde folkeavstemning

I Sverige, Finland og Danmark har vi sett samme tendens: Kommunal gjeld har økt før kommunesammenslåinger. Ikke bare vil en fusjon spre byrden med å betale ned gjelden, men lokalpolitikere kan også frykte å tape politisk makt. Dermed kan dette være siste mulighet til å få den nye svømmehallen man har ønsket så lenge. At kommunenes gjeld har mer enn doblet seg siden 2008, burde derfor ikke overraske.

Det overrasker nok heller ikke regjeringen, som i 2014 ønsket bedre kontroll med kommunenes økonomi i fasen før sammenslåing. Slik kontroll hadde man funnet det nødvendig å innføre i Danmark. Men det norske lovforslaget kom ikke lenger enn til høring før det ble skrinlagt. Dermed har kommunenes gjeld økt, som forventet.

Men det hadde ikke trengt å være slik.

De fleste vil jo, tross alt, gjøre sitt beste med å pynte seg og se godt ut for å få frieriet i havn. Land som ønsker medlemskap i EU eller Nato kan være motiverte til å gjøre seg så attraktiv som overhodet mulig. I prinsippet skulle vi derfor også kunne hatt en situasjon der norske kommuner nedbetalte gjeld, og skikket seg vel også på andre måter, før de forhandlet om sammenslåing med sine naboer.

Hva bestemmer om vi får den ene, og ikke den andre situasjonen?

Én faktor er frivillighet. Dersom ekteskapet er arrangert og hevet over enhver diskusjon, så er det heller intet behov for å skikke seg vel på forhånd. Partneren vil jo ikke kunne si nei. I dag er trusselen om tvang mer troverdig enn den har vært ved tidligere oppmuntringer om kommunesammenslåinger, og trusselen kan bidra til å forklare gjeldsøkningen.

I den grad det blir gjennomført folkeavstemninger, og disse forventes å bli respektert, så vil sammenslåingene se mer frivillige ut. Men frivillighet gjennom folkeavstemninger er heller ikke ideelt, for da kan et knapt flertall i én kommune stoppe en reform som ville vært de øvrige til nytte.

En annen faktor er sidebetalinger. Dersom en attraktiv partner kan forvente en medgift, eller en annen form for kompensasjon i forhandlingene om sammenslåing, så vil en være mer motivert til å fremstå som attraktiv.

Det er mange former for sidebetalinger, og noen av disse vil nok bli brukt i kommunale forhandlinger. Riktig nok vil en storkommune ha svært begrenset handlingsrom når det gjelder å skattlegge de forskjellige delene ulikt, men det åpnes for eksplisitte kompensasjoner dersom det blir nødvendig å splitte en kommune. På samme måte burde heller ikke kompensasjon til deler av en kommune være helt utenkelig.

Dessuten er det mange saker det skal forhandles om, og noe blir bestemt alt i de pågående intensjonsavtalene. Hver kommune ønsker sine egne veier og samferdselsprosjekter prioritert i en storkommune. Den endelige prioriteringen vil kunne komme an på partenes forhandlingsmakt. En må også bestemme hvor kommunesenter og andre tjenester skal ligge, og også her vil det kunne lønne seg å fremstå som en attraktiv og forhandlingssterk part. De største kommunene vil i tillegg innføre kommunedelsutvalg, som vil ha egne oppgaver som ivaretar spesifikke lokale hensyn. Nøyaktig hva et slikt utvalg vil kunne bestemme er noe man kan forhandle om.

I disse forhandlingene er det rom for «hestehandler» som kan utnyttes av dem som står sterkt. Dersom hestehandelen fører til broer til knapt bebodde strøk så har forhandlingsgrunnlaget vært for snevert: Jo større frihet kommunene har i forhandlingene, og jo mer de kan binde seg til regler og løfter som man senere vil måtte respektere, jo mer vil en attraktiv part kunne kreve i forhandlingene uten at det går utover samfunnsøkonomisk effektivitet.

Slike forhandlinger og regler om fordeling kan også gjøre at man senere unngår bygdestrider og lokale valglistes.

Men all denne fleksibiliteten kan ha sin pris. Jo mer som skal bestemmes, jo mer tid og krefter vil forhandlingene ta. Med «sidebetalinger» tilgjengelig på bordet så er det mer å slåss om, det blir viktigere å posisjonere seg, og forhandlingene kan da bli mer tidkrevende og gi uheldige utfall.

Ingen av disse løsningene er ideelle. Helst burde valget stått mellom frivillige (dog få) ekteskap og tvang kombinert med regulering i forkant. Vår valgte middelvei krever mer fleksibilitet og bruk av medgift om ekteskapene skal lykkes.

Bård Harstad, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

Twitter: @bardharstad

Les hele avisen.

Hold deg oppdatert på DNs kommentarstoff!

- Gratis oversikt

